

Alicja Wójcik

Jubileusz profesora Jana Jachymka

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 16/1,
288-292

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

składają się między innymi wieloletnie bezpłatne świadczenie pomocy prawnej ofiarom naruszeń praw człowieka, ofiarom przestępstw, osobom zmarginalizowanym społecznie, prześladowanym lub wymagającym wsparcia i pomocy ze względu na sytuację materialną lub rodzinną. Współtworzył opinie prawne *amicus curie* do skarg składanych w ramach systemu Rady Europy do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. Prowadząc od wielu lat wykłady z problematyki praw człowieka na poziomie akademickim oraz w Szkole Praw Człowieka Helsińskiej Fundacji profesor Zbigniew Hołda miał ogromny wpływ na kształtowanie się postaw społecznych respektujących prawa człowieka wśród wielu pokoleń polskich prawników, nauczycieli, lekarzy, dziennikarzy, pracowników organów ścigania.

My jednak, pracownicy i studenci Wydziału Politologii UMCS zapamiętaliśmy go przede wszystkim jako naszego kolegę, wybitnego naukowca i nauczyciela akademickiego. W latach 1991–2003 roku był związany z Instytutem Nauk Politycznych, a następnie Wydziałem Politologii UMCS jako założyciel i wieloletni kierownik Zakładu Praw Człowieka. Był prekursorem nauczania problematyki praw człowieka na poziomie akademickim w Polsce, sprawiając, że Wydział Politologii UMCS był pierwszym ośrodkiem akademickim w Polsce z rozwiniętym programem nauczania tej problematyki. Na Wydziale Politologii wiele lat prowadził wykłady i seminaria na temat ochrony praw człowieka, ucząc kolejne roczniki studentów politologii, stosunków międzynarodowych i dziennikarstwa standardów praw człowieka i obywatela. Obok wybitnych osiągnięć naukowych prof. Hołda był też wyśmienitym i bardzo popularnym dydaktykiem. Brał udział w wielu programach badawczych i edukacyjnych dotyczących różnych aspektów ochrony praw człowieka. W trakcie pracy w UMCS prof. Hołda angażował się również w nieodpłatne świadczenie porad i udzielanie informacji prawnych osobom, które zgłaszały się do Zakładu Praw Człowieka.

Optymista, obdarzony wielkim urokiem osobistym był dla nas wszystkich przykładem prawości, życzliwości, bezinteresowności i skromności.

*Dr Julita Rybczyńska
Zakład Praw Człowieka*

Uroczystości

Jubileusz profesora Jana Jachymka

W 2009 roku Profesor Jan Jachymek obchodzi podwójny jubileusz: siedemdziesiątą rocznicę urodzin oraz trzydzieści pięć lat pracy naukowej w Uniwersytecie Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie. Większość swego aktywnego życia poświęcił Uczelni, przekazując swoje talenty i energię jako badacz, nauczyciel, organizator.

Jan Jachymek urodził się 20 września 1939 roku we wsi Zaporze, gmina Radecznica, powiat zamojski, w rodzinie chłopskiej Wojciecha i Anieli Jachymków. Dzieciństwo przypadło na trudny wojenny okres. Edukację rozpoczął tuż po wojnie, uczęszczając do szkoły podstawowej w Radeczniczy, a następnie kontynuował naukę w Liceum Ogólnokształcącym w Wysokiem k. Krasnegostawu, gdzie uzyskał maturę w 1957 roku. Po otrzymaniu świa-

dectwa dojrzałości podjął studia historyczne w Uniwersytecie Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie. Od tej pory na trwale związał się z tym miastem.

Pięcioletnie studia stanowiły ważny etap w biografii Profesora Jachymka. Wybrał seminarium magisterskie pod kierunkiem wybitnego znawcy dziejów Polski XIX wieku Profesora Tadeusza Mencla, w Katedrze Historii Nowożytnej Polski. Kontakt ten pozwalał gruntownie poznawać tajniki warsztatu naukowego i metod badawczych. W efekcie przygotował wysoko ocenioną pracę magisterską na temat: „Cukrownia Klemensów (1894–1914)” i uzyskał magisterium z historii w 1962 roku.

W tym też roku rozpoczął pracę zawodową. Początkowo na etacie stażysty w Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie, a od października 1963 roku w charakterze instruktora w Wojewódzkim Komitecie Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w Lublinie. W latach następnych pełnił odpowiedzialne funkcje w wojewódzkich i naczelnych instancjach ZSL. Należy wspomnieć, iż związek z ZSL rozpoczął się już pod koniec studiów w 1961 roku, a wyrazem uznania dla talentów organizacyjnych młodego społecznika było powierzenie funkcji wiceprezesa Koła Uczelnianego ZSL przy UMCS.

Zainteresowania wyniesione z okresu studiów pozwoliły na zaangażowanie w działalność Komisji Historycznej, która powstała przy Wojewódzkim Komitecie ZSL w Lublinie i pierwsza w kraju zapoczątkowała badania regionalne nad ruchem ludowym. Pierwszym doświadczeniem naukowym stało się przygotowanie jednego z referatów na sesję poświęconą dziejom ruchu ludowego na Lubelszczyźnie, która miała miejsce w 1963 roku. Od tej pory kształtowały się zainteresowania badawcze Jana Jachymka wokół dziejów wsi i chłopów, a zwłaszcza politycznego ruchu chłopskiego, a ich wyrazem były artykuły naukowe, rozprawy, komunikaty, recenzje zamieszczane w wydawnictwach pokonferencyjnych i na łamach krajowych i regionalnych czasopism naukowych. Podejmowana tematyka często miała charakter pionierski. Prace powstawały w efekcie kwerendy materiałów archiwalnych, pozwalały przybliżyć nieznanne dotąd źródła, poznawać nowe fakty oraz procesy historyczne i polityczne. Doskonaleniu warsztatu badawczego sprzyjały kontakty z Zakładem Historii Ruchu Ludowego w Warszawie i środowiskiem Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego.

Uwieńczeniem tego etapu pracy badawczej stało się przygotowanie pod kierunkiem naukowym prof. Marii Turlejskiej rozprawy doktorskiej na temat: „Oblicze polityczne wsi lubelskiej 1930–1939”, obronionej w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie w czerwcu 1974 roku. Rozprawa przyjęta życzliwie przez krytykę naukową, została opublikowana przez Wydawnictwo Lubelskie i wyróżniona Nagrodą Ministra. Wtedy też Jan Jachymek otrzymał propozycję zatrudnienia na stanowisku adiunkta w Studium Nauk Politycznych w Uniwersytecie Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie. Fakt ten wyznaczał kolejny okres Jego kariery zawodowej.

Mając dużo sił twórczych rozwijał działalność naukową i poszerzał obszary zainteresowań badawczych. Chronologicznie tematyka badań obejmowała okres od przełomu XIX i XX wieku po czasy współczesne. Położył niewątpliwe zasługi w badaniach dziejów struktur partii chłopskich zarówno w wymiarze krajowym jak i regionalnym. Obok licznych artykułów, studiów, przyczynków naukowych zwracają uwagę zwłaszcza książki: *Oblicze społeczno-polityczne wsi lubelskiej w latach 1930–1939*, Lublin 1975, oraz dzieło napisane wspólnie z Albinem Kopruckowniakiem i Józefem Marszałkiem pt. *Ruch ludowy na Zamojszczyźnie*, Warszawa 1980. Z zakresu badań dotyczących spraw ogólnokrajowych należy wskazać książkę *Polskie Stronnictwo Ludowe Lewica 1913–1924. Studium o powstaniu*,

działalności i rozkładzie ugrupowania politycznego, Lublin 1991. Opracowanie to stanowiło w dotychczasowym piśmiennictwie bodaj pierwszy przykład całościowego ujęcia przyczyn i przebiegu procesu upadku ugrupowania politycznego.

Obok dziejów ruchu ludowego, problematyki regionalnej, biografistyki w polu zainteresowań naukowych J. Jachymka znalazła się myśl polityczna, dziedzina, która dopiero zaczynała się rozwijać. Przedmiotem szczególnego zainteresowania stały się koncepcje polityczne ruchu ludowego na przestrzeni XX wieku. W rezultacie systematycznych studiów źródłowych powstała rozprawa habilitacyjna pt. *Myśl polityczna Polskiego Stronnictwa Ludowego Wyzwolenie 1918–1931*. Na tej podstawie uzyskał w 1983 roku stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych z zakresu historii najnowszej.

Od 1 czerwca 1983 roku J. Jachymek został powołany na stanowisko docenta w Międzyuczelnianym Instytucie Nauk Politycznych. Tytuł profesora uzyskał w roku 1990, stanowisko profesora zwyczajnego w 1994 roku

Badania J. Jachymka koncepcji politycznych ruchu ludowego otwierały znaczący etap w poznawaniu tej dziedziny wiedzy. W opublikowanym w 1984 roku dziele pt. *Myśl polityczna Polskiego Stronnictwa Ludowego Wyzwolenie 1918–1931* J. Jachymek przybliżył nie tylko nowe fakty z zakresu funkcjonowania jednego z głównych ugrupowań politycznych, ale jednocześnie zaproponował oryginalne rozwiązanie problemu badawczego. Autorska definicja myśli politycznej oraz oryginalny katalog problemów poznawania tej dziedziny wiedzy, stały się wzorem wykorzystywanym przez innych badaczy. Stanowiły inspirację dla kształtowania lubelskiego ośrodka badania myśli politycznej, jednego z najbardziej aktywnych w Polsce.

Swą pasją badawczą potrafił bowiem zainteresować szersze grono pracowników nauki. Profesor skupił wokół siebie grono uczniów, którego ośrodek stanowi Zakład Myśli Politycznej w Wydziale Politologii UMCS. Profesor był organizatorem Zakładu, który powstał w 1984 roku i pozostał jego kierownikiem do dzisiaj. Osobowość i doświadczenie Profesora, życzliwość dla współpracowników i wychowanków, systematyczna praca i odpowiedzialność, rzeczowe dyskusje wpływają na pracę zespołu, a wymiernym wynikiem są stopnie i tytuły naukowe zdobywane przez jego uczestników. Z Jego inspiracji zespół rozpoczął systematyczne badania myśli politycznej głównych nurtów ideowo-politycznych w Polsce od przełomu XIX i XX wieku po czasy współczesne. Wszechstronność podejmowanej tematyki badań, oryginalne podejście do rozwiązywania nowych problemów, zyskały uznanie w kraju i budują wizerunek lubelskiej szkoły systematyki myśli politycznej. Wymownym rezultatem systematycznych badań zespołu pod kierunkiem Profesora J. Jachymka stało się przygotowanie syntezy dziejów polskiej myśli politycznej: *Więcej niż niepodległość. Polska myśl polityczna 1918–1939*, opublikowanej w 2001 roku, przyjętej przychylnie przez środowisko naukowe w kraju i za granicą. Praca uzyskała nagrodę Ministra Edukacji Narodowej i Sportu.

Ważne miejsce w dorobku Profesora zajmuje pozycja pt. *Neoagrاریzm i trzecia droga. Przebudowa i walka o nową Polskę*, wydana w 1993 r. Zawarł tam przemyślenia dotyczące zasad ideologii agrarizmu w odniesieniu do uwarunkowań we współczesnej Polsce. Prezentacja tej problematyki miała szerszy wymiar poszukiwania odpowiedzi na pytanie o kształt ustroju przyszłej Polski, mogła stanowić punkt wyjścia dla szerszej dyskusji nad współczesnymi problemami przeobrażeń ustrojowych, istotnych dla działań praktycznych. Ta pozycja i głos zabierany w innych ważnych sprawach aktualnego życia politycznego budowały wizerunek Profesora jako czołowego ideologa współczesnego ruchu ludowego.

Otwartość na nowe problemy badawcze przynosiła rezultaty w postaci konferencji naukowych i wydawnictw książkowych, które ukazywały się pod redakcją Profesora. Można wymienić prace zbiorowe na temat mniejszości narodowych w polskiej myśli politycznej, religii i Kościoła katolickiego, sojuszników i przeciwników ruchu ludowego w stulecie jego działalności, polityki zagranicznej oraz dróg realizacji w polskiej myśli politycznej XX wieku.

Aktywność badawczą Jubilat łączył z działalnością organizacyjną na rzecz nauki. Warto wskazać zwłaszcza na udział w organizacji I Kongresu Historyków Wsi i Ruchu Ludowego w czerwcu 1995 roku w Rzeszowie. Kierował wówczas sekcją myśli politycznej, a następnie pod Jego redakcją ukazały się materiały pokonferencyjne tej sekcji. Natomiast rolę organizatora II Kongresu Historyków Wsi i Ruchu Ludowego w 2000 roku w Lublinie pełnił Zakład Myśli Politycznej (we współpracy z Ludowym Towarzystwem Naukowo-Kulturalnym i Zakładem Historii Ruchu Ludowego). Profesor Jachymek przewodniczył Komitetowi Organizacyjnemu Kongresu oraz Komitetowi Redakcyjnemu, który przygotował trzypięciotomowe wydawnictwo pt. *Dzieje i przyszłość polskiego ruchu ludowego*, Warszawa 2002.

Pracy naukowej towarzyszyły działania w ramach jednostek organizacyjnych Uczelni. Przez dwie kadencje od 1 września 1984 roku do 30 listopada 1990 roku pełnił funkcję zastępcy dyrektora Międzyuczelnianego Instytutu Nauk Politycznych, a od 1 grudnia 1990 roku został wybrany na stanowisko dyrektora Instytutu. Dzięki Jego staraniom oraz autorytetowi w Uniwersytecie nastąpiło w 1993 roku przekształcenie Instytutu w Wydział Politologii. W maju tego roku został wybrany pierwszym jego dziekanem. Ponowny wybór na kadencję 1996–1999 świadczył o uznaniu i szacunku, jakim cieszył się w środowisku. Jako dziekan zabiegał o rozwój Wydziału Politologii w wymiarze naukowym i materialnym. Powstały wówczas trzy nowe zakłady: Praw Człowieka, Dziennikarstwa, Samorządów i Polityki Lokalnej; powołano nowe specjalności kształcenia studentów: dziennikarstwo, stosunki międzynarodowe oraz samorząd i wspólnoty lokalne. Z jego inspiracji została utworzona w 1994 roku sekcja politologii K, *Annales UMCS*, której został pierwszym redaktorem i pełnił tę funkcję do 2000 roku. Pod Jego redakcją ukazało się 5 tomów *Annales UMCS* sec. K – Politologia. Podczas kadencji jako dziekana, uwieńczone zostały sukcesem starania o poprawę warunków materialnych Wydziału. Dzięki owocnej współpracy z władzami Uniwersytetu oraz kontaktom zewnętrznym przeprowadzony został kapitalny remont siedziby Wydziału – Pałacu Lubomirskich przy placu Litewskim 3, która zyskała piękny wygląd i funkcjonalny kształt.

Profesor Jachymek uczestniczył też czynnie w życiu Uniwersytetu, m.in. poprzez udział w pracach różnych gremiów: Senackiej Komisji Upowszechniania Wiedzy UMCS, Senackiej Komisji ds. Organizacji i Rozwoju Kadry Naukowej i innych.

Profesor Jachymek jest członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego i Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych. Brał udział w badaniach centralnych problemów badawczych koordynowanych przez Polską Akademię Nauk: „Kultura polityczna społeczeństwa polskiego”, „Rola ruchu ludowego w procesie emancypacji ekonomicznej, społeczno-oświatowej i politycznej wsi”, „Tradycja i współczesność polskiej kultury politycznej”. Kierował realizacją tematu: „Rola posła i senatora w II Rzeczypospolitej”.

Wyrazem uznania dla autorytetu naukowego Profesora Jana Jachymka było powołanie Go przez Ministra Edukacji Narodowej w skład Komisji Ekspertów MEN – Zespołu Nauk Społecznych (Politologia) na kadencję w latach 1994–1997.

Drugą pasję Profesora, obok nauki, stanowi polityka. Przez wiele lat swoje umiejętności i wiedzę wykorzystywał w sferze działalności publicznej. Od 1980 roku przez dwie kadencje

do 1988 roku pozostawał członkiem Głównej Komisji Rewizyjnej Naczelnego Komitetu ZSL, a w 1988 roku Kongres powierzył mu funkcję członka Naczelnego Komitetu. Miarą uznania było delegowanie do uczestnictwa w obradach Okrągłego Stołu (luty – kwiecień 1989 roku) jako jednego z dwóch przedstawicieli ZSL. Pracował w Zespole Reform Politycznych. W wyborach do Sejmu 4 czerwca 1989 roku znalazł się wśród kandydatów na posła z listy ZSL w okręgu Lublin.

W latach 1988–1989 kierował Zakładem Historii Ruchu Ludowego przy NK ZSL w Warszawie, wnosząc w jego działalność nowe inicjatywy badawcze i organizacyjne. Brał udział w przygotowaniu w listopadzie 1989 roku Kongresu, który zamykał czterdziestoletnią działalność ZSL i powołał do życia Polskie Stronnictwo Ludowe Odrodzenie. Następnie wszedł w skład gremium kierowniczego nowego ugrupowania i angażował się w prace nad sformułowaniem jego programem, opartym na ideach neoagrarnizmu. W maju 1990 roku uczestniczył w obradach Kongresu Odrodzenia Jedności Polskiego Stronnictwa Ludowego, na którym powstało PSL. W latach następnych Profesor wycofał się stopniowo z czynnego życia politycznego.

Profesorowi bliskie są nadal sprawy ruchu ludowego. Wspiera je zwłaszcza poprzez zaangażowanie w prace różnych gremiów, które gromadzą młodych badaczy, inspirują badania idei i celów ugrupowań ludowych, upowszechniają wiedzę, przybliżając ją współczesnemu pokoleniu. Profesor Jachymek uczestniczy w pracach Rady Naukowej Zakładu Historii Ruchu Ludowego, Rady Naukowej Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Kolegium Redakcyjnym „Roczników Dziejów Ruchu Ludowego”, pisma, które jest reprezentatywne dla badań dziejów ruchu ludowego. Należy do grona współzałożycieli Ludowego Towarzystwa Naukowo - Kulturalnego, które gromadzi inteligencję bliską ideałom ludowym i działa tam do dzisiaj, pełniąc odpowiedzialne funkcje we władzach Towarzystwa.

Profesor Jan Jachymek jest ceniony jako mistrz i nauczyciel młodej kadry pracowników nauki i studentów. Jego głęboka wiedza, doświadczenie, łatwość nawiązywania kontaktów, tolerancja dla odmiennych poglądów zyskują szacunek i uznanie. Jako opiekun prac przygotowujących pod jego kierunkiem dba zarówno o poziom merytoryczny jak i rzetelny warsztat naukowy. Przez studentów postrzegany jest jako wymagający, a jednocześnie obiektywny egzaminator.

Na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych wypromował 304 magistrów oraz 46 licencjatów politologii. Niektórzy z nich kontynuowali pracę naukową pod Jego opieką, uzyskując doktoraty, a następnie finalizując przewody habilitacyjne. Profesor wypromował dotąd 7 doktorów nauk humanistycznych w zakresie historii oraz politologii. Był recenzentem wniosków o nadanie tytułu naukowego profesora, rozpraw habilitacyjnych i doktorskich. Wielu Jego wychowanków pełni ważne funkcje w strukturach życia politycznego, w administracji, samorządzie i oświacie.

Praca i działalność naukowa, dydaktyczna i organizatorska Jana Jachymka była uhonorowana wieloma nagrodami i wyróżnieniami, między innymi Nagrodą Ministra Edukacji Narodowej – pięciokrotnie, Nagrodą Rektora Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej – wielokrotnie. Przyznano Profesorowi wiele odznaczeń, w tym: Krzyż Kawalerski i Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Honorowa Odznaka Zasługi dla Lubelszczyzny, Honorowa Odznaka Zasłużonemu dla Miasta Lublina, Medal Amicis Universitatis, Medal Wincentego Witosa.

*Dr hab. Alicja Wójcik, prof. nadzw.
Zakład Myśli Politycznej*